

MILSTOLPEN

Österåkers Hembygdsförening

Nr. 1 – Januari 2020

Enligt föregående Milstolpe utlovade vi att denna gång publicera Tage Lundbergs berättelse om turerna runt:

Fornlämningsområdet Domarringen på Norrö

Ärendet Norrö 2:61 i Österåker

Sammanfattning av ärendet 2019-04-14 bygger på dokumenterad handläggning av Tage Lundberg Norrö 2:2, Åkersberga, samt av respektive myndigheter:

Mark- & miljödomstolen, Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Tingsrätten, Österåkers kommunstyrelse och Österåkers byggnadsnämnd.

I slutet av 1930-talet planerades ett tomtområde på Norrö nära ett skyddat fornminnesområde benämnt Domarringsbacken. Vid projektering av tomtområdet markerades fornminnesområdet för att **inte** ingå i det blivande tomtområdet. Tomtplaneringen avbröts 1943. Det utstakade skyddsområdet, 7000 kvm registrerades som "Fornlämningsområdet på Norrö Österåker nr 41" och avstyckades som fastighet och har efter 1943 bytt ägare många gånger på grund av att befintliga fornlämningar omöjliggjort bygglov. Redan före 1930-talet hade området identifierats och förklarats skyddat bl.a. på grund av en forntida cirkelrund stensättning på kullen som omfattar 13548 kvm. Först den 20 april 1944 registrerades 7800 kvm, utan byggrätt, ur det identifierade området och registrerades som Norrö 2:61. Blivande Norrö 2:61 och intilliggande ängsmark hade redan sålts den 1 oktober från stamfastigheten Norrö 2:2. Planer hade funnits redan 1927 och 1933 att utveckla en styckningsplan och bilda ett "Norrö villaområde". I samband med förslag till styckningsplan markerades i kartskisser fornminnesplatsens område avskilt från övriga blivande tomtplatser och med större yta än vad som planerades för blivande tomter.

Riksantikvarieämbetet beställde 1965 att området skulle undersökas av landsantikvarien i Stockholm. Landsantikvarien meddelade att fornminnet på aktuellt område är undersökt och borttaget. Länsstyrelsen tolkade detta som att ingen fornlämning alls finns på området. Ägaren ansökte om bygglov 1997, 2000 och 2007. Vid alla tre tillfällen avlog byggnadsnämnden bygglov med hänvisning till kulturmiljölagen. Efter fjärde ansökan om bygglov 2008 meddelade byggnadsnämnden 2009 medgivande om bygglov på vissa villkor. Ingen ny omständighet hade tillkommit som gav skäl för att denna gång medge bygglov. Österåkers kommunstyrelse och kommunfullmäktige hade ju i annat ärende förklarat att aktuellt fornlämningsområde på Norrö är skyddad kulturmiljö av riksintresse och utgör del av Österåkers kulturarv och kan därför enligt kulturmiljölagen inte bebyggas.

Österåkers hembygds- och fornminnesförening m.fl. överklagade beslutet. Länsstyrelsen meddelade att föreningen inte är sakägare och saknar rätt att vara part i målet. Överklagandet avlogs med motivering att "fornlämningarna är undersökta och borttagna".

Ny arkeologisk utredning utfördes 2010 av arkeologen Gunilla Larsson på uppdrag av bl.a. Österåkers hembygds- och fornminnesförening. Arkeologen anmälde därefter till Länsstyrelsen: "Vid utredning framkom att inom området finns ett antal tidigare ej registrerade fornlämningar som är skyddade enligt kulturmiljölagen (KML 1988:950) 2 kap". Bygglov på skyddat fornlämningsområde i Långhundraledens kulturmiljöområde ska anses som brott mot både kommunens kulturstrategimål och Europeiska Landskapskonventionen. Enligt § 27 i förvaltningslagen är en myndighet skyldig att ändra beslut när beslutet visats vara "uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning" t.ex. när beslutet strider mot lagen om skydd av fornminne.

Historik

Det s.k. kollektiva minnet rörande området, där fastigheten Norrö 2:61 är belägen, inrymmer inte tanken på framtida exploatering och bebyggelse på platsen. Sannolikt gjordes så på grund av att fornlämning var markerad på platsen. I andra delar av det skissade tomtområdet gjordes några avstyckningar för bostadsändamål under åren 1934 till 1944. Området 2:61 förblev emellertid ostyckat. Anledning kan ha varit insikten om att fornminnesplatsen var hinder. Ur den upplåtta marken om 13548 kvm avstyckades Norrö 2:61 fört den 20 april 1944. Fastigheten registrerades 1944 utan byggrätt. Försöket att planlägga tomtområdet avbröts och alla reservat för s.k. allmänna områden, vägar i styckningsplan etc. blev aldrig fastställda. Fastigheten 2:61 lämnades som enstaka och isolerad avstyckning i ett icke planlagt område. Kullen 2:61 var då identifierad och registrerad som fornminne. Avstyckningen 1944 av Norrö 2:61 förefaller att ha varit en chansning, en förivrad åtgärd i ett tomtområde som avskrivits som projekt. Fastigheten såldes därefter vidare till olika köpare 1957, 1960, 1961 och 1987. Vetskapen om en domarring på platsen var väl känd under alla år då fastigheten undan för undan såldes vidare. Varje köpare hade ansvaret att undvika konflikt med fornminnesfrågan.

Återkommande ägarbyten sedan fastigheten bildades vittnar om de hinder mot bebyggelse som föreligger. Det är utom all tvivel att en ansökan om avstyckning och fastighetsbildning för bostadsändamål på platsen för Norrö 2:61 nu inte skulle medges, varken enligt plan- och byggnadslagen eller enligt 3:3 kapitlet 3:e paragrafen FBL. Det bedöms f.ö. som högst osannolikt, att en eventuell framtida detaljplan skulle komma att innehålla plan på förtätning och bebyggelse av området.

Fornlämningen RAÄ Österåker 41:1

Fornminnet fanns registrerat som fornminne och domarringsplats av RAÄ i mars 2009. Byggnadsnämndens beslut om förhandsbesked om bygglov tog 2009-04-28 utan att nämnden i beredningen av beslutet hade kontrollerat förekomst av skyddat fornminne på platsen. En allvarlig försummelse. Hinder för bygglov ska redovisas. I bedömningen av inkomna överklaganden underlät länsstyrelsen att kontrollera huruvida byggnadsnämnden haft kontakt med RAÄ i sin handläggning av bygglovsärendet.

Byggnadsnämndens beslut överklagades i länsstyrelsen 2009-05-25. Under pågående handläggning av ärendet i länsstyrelsen togs fornminnesregistreringen plötsligt bort ur RAÄ registret. Länsstyrelsen underlät också att utreda varför, och med vilka underlag, denna ändring i all hast gjordes av RAÄ under pågående handläggning. Förekomsten av skyddat fornminne på den aktuella platsen är av största betydelse för bedömning av det överklagande ärendet – inte minst med hänsyn till Österåkers kommuns beslut att markera Långhundraleden som skyddat kulturarv. Den s.k. Blå leden är en vandringsled i Långhundra och passerar genom, och vid, Norrö 2:61. (Bilaga 1). Länsstyrelsen hade således synnerliga skäl att inhämta fakta om anledningen till att en plötslig ny utredning om

fornminne initierats. Arkeologisk besiktning eller arbete på platsen förekom inte under 2008 eller 2009 eller senare. Det borde ha klarlagts huruvida åtgärden att ändra RAÄ-registret hade samband med det överklagade bygglovstillståndet. Länsstyrelsen borde i sin bedömning ha presenterat anledningen till ändringen i RAÄ-registret och var initiativet togs.

Tage Lundberg 2019-04-14

Graven på Norrö

Vad händer nu?

Tack vare Tages envisa kamp, mot myndigheter, kan ÖHF fortsätta sitt arbete att röja och synliggöra "ön". Just nu ligger vi i "ide", och inväntar våren, så att vi kan fortsätta att röja det sista delområdet. Redan nu kan man besöka "graven" och se lite hur den är uppbyggd från orörd markyta. För den intresserade ÖHF medlemmen, kan man i år få vara med och arbeta med att frilägga stenar från mossa och grästorvor, så att man kan få en bättre överblick av området. Att det är "något" med denna "ö" är jag säker på, men hur stort, får framtiden utvisa. Den som vill vara med, kan kontakta mig på mail Lsaby@uppfattat.se.

Som avslutning vill vi på Österåkers hembygds- och fornminnesförening tacka Tage för hans inköp av "ön" och att ÖHF får vara där.

Björn Pålhammar.

ÖSTERÅKERS HEMBYGDS- OCH
FORNMINNESFÖRENING
Centralvägen 55 184 27 ÅKERSBERGA
Telefon (svarare): 08-540 67980
Plusgirokonto 9814-5
Bankgiro 5632-8511
mail@milstolpen.org
www.milstolpen.org
facebook.com/osterakershembygdsforening/

Lösningar till Krypto nr 17:

MELINS
VÄSKFABRIK
ÖSTERSKÄR
UNICABOX
DRIVREMMAR
LÄKARVÄSKOR
SADELMAKARE
PLYWOOD
NK PUB MEA

Vinnare:

1. Anne-Marie Gabrielsson, Åkersberga
 2. Lilian Nilsson, Åkersberga
 3. Ulvi Dale, Åkersberga
- Vinnarna får "Dragoner i Österåker"

*Lars Valentin
Kryptobyggare*